

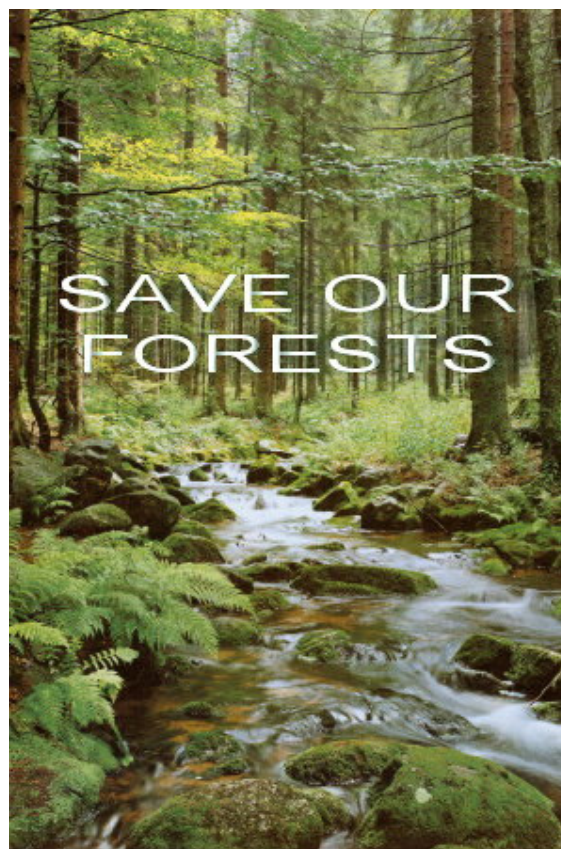
Elekt®onski bilten

EKOLOG

Godina II Broj 12 ► Januar 2009

ISSN 1800-7031

EKO PRIJATELJI

Opština Nikšić
Služba menadžera

Fond za aktivno građanstvo

Riječ urednika

Poštovani prijatelji,
volio bih da 2009. godinu započnem osvrtnom na neke aktuelne stvari, recimo na spektakularnu inauguraciju Baraka Obame, prvog afro-amerikanca koji je postao predsjednik SAD-a, ili 80-godišnjicu od smrti Martina Lutera Kinga, ili na najave da će prosječna temperatura na globalnom nivou u 2009-oj godini biti veća za 0,4 °C u odnosu na 2008-u, ili na apel rukovodstva KAP-a da im crnogorska Vlada omogući povlastice za poslovanje, ili...

Ipak, nadajući se da imam vašu podršku, i ovaj put ću pokušati da skrenem pažnju na najveći ekološki problem Nikšića – aerozagađenje, prouzrokovano radom Željezare. Razlog za to je izjava novog Izvršnog direktora fabrike, gospodina Vujačića, o ostvarenoj rekordnoj proizvodnji u 2008. godini i konstatacija da je Željezara konkurentna na tržištu EU i da su tamo zadovoljni kvalitetom isporučenog čelika. Potpuno se slažući sa prvom tvrdnjom direktora Željezare, ne mogu a da se ne zapitam da li to znači i rekordno ispuštanje štetnih gasova i nepoštovanje uslova koje je postavilo Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine prilikom ponovnog puštanja u rad Čeličane, nakon što je Ekološka inspekcija, 2005. godine, zatvorila dok se ne ispune zakonom propisani uslovi, tj. da fabrika može da radi samo sa smanjenim kapacitetom i na samo jednoj od dvije postojeće elektrolučne peći, a koje smo na uvid dobili uoči organizovanja javne tribine?

Pitamo se da li je moguće smanjenom proizvodnjom i na samo jednoj elektrolučnoj peći ostvariti rekord? Ako nije da li je rukovodstvu fabrike data prećutna dozvola za ugrožavanje zdravlja ljudi i životne sredine? U dopisu stoji i da je za uticaj na zdravlje ljudi nadležno Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, pa smo javno postavili pitanja: Kako rekordna proizvodnja i rekordno ispuštanje štetnih gasova utiče na zdravlje Nikšićana, odnosno koliko je oboljelih od astme i drugih hroničnih bolesti disajnih organa, od akutnih respiratornih infekcija, od hronične opstruktivne bolesti pluća, od raka pluća u 2008. i da li je i u ovim kategorijama zabilježen porast u odnosu na 2007. godinu? Koliki je procenat djece u strukturi liječenih, ako znamo da djeca udišu više vazduha po jedinici tjelesne težine od odraslih, a koliko radnika Željezare?

Gradom kolaju priče da je u 2008. registrovano oko 30.000 slučajeva upale pluća u nikšićkoj opštini i valjda bi neko morao da to demantuje ili potvrdi i ponudi tačne podatke!? Opasnost od posledica kuloarskih izvora u našem gradu je oduvijek bila prisutna i realna, a dok se ne stvore drugačije navike, ili oblici učešća građana u javnom odlučivanju, one mogu biti veoma ozbiljne.

A sad nešto o konkurentnosti. Da li je moguće da nakon omogućene subvencije od 3,5 miliona €, što je podatak koji je iznijet na zasjedanju Skupštine Crne Gore, koji nije demantovan u javnosti, gospodin Vujačić može građanima pričati o tome? Pitali smo javno i gospodina Vujačića da li bi članice EU, bile zadovoljne i načinom na koji se taj čelik proizveo, kvalitetom uloška koji se koristi, odnosno da li bi, u uslovima pod kojima se zadnjih decenija obavlja proces proizvodnje, Željezara uopšte mogla da radi u tim zemljama? Pitali smo i to da li rukovodstvo fabrike vodi računa o tome koliko su (ne)zadovoljni građani Nikšića i cijele Crne Gore zbog posledica ovakvog rada Željezare? Odgovore nijesmo dobili ni iz jedne od pomenutih institucija.

Možda adresa **Cjelokupna javnost bb** nije jednostavna za pronaći?

Aleksandar Perović

OZONE NEWS

Ekološki pokret Vrbasa dodijelio je, 18. decembra prethodne godine, Udruženju građana „OZON“ Nikšić **„Zahvalnicu za doprinos širenju ekološke misli“**.

Nagrada je dodatni motiv za unapređenje rada i dalje širenje saradnje sa organizacijama sličnog karaktera iz regiona, a Ekološki pokret Vrbasa i njegov predsjednik, gospodin Ratko Đurđevac, davali su podršku NVO „OZON“ od samog osnivanja i imaju veliku zaslugu za promovisanje elektronskog biltena „Ekolog“ u Srbiji.

Šestogodišnji **Andrej Korać**, najmlađi član NVO „OZON“, podijelio je učenicima 5-og razreda iz eko sekcije O.Š. „Olga Golović“ 10 slikovnica „Ozi Ozon“, koje je obezbijedilo **Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine**, Kancelarija za ozon.

Predstavnici Udruženja su posjetili eko sekciju prilikom njihovog učešća u Projektu „Vratimo trotoare pješacima“, kojeg realizuje **NVO Alfa Centar**.

Udruženje građana „OZON“ Nikšić će, u periodu od 1. februara do 1. avgusta 2009. godine, biti zaduženo za medijsku promociju Projekta **„Zelena agenda“**, kojeg u Crnoj Gori sprovodi holandska nevladina organizacija **Milieukontakt International**, uz finansijsku podršku Ambasade Kraljevine Holandije. Zelena agenda se sprovodi u opštinama Nikšić, Ulcinj i Mojkovac, a lokalni partneri su nevladine organizacije Agencija za lokalnu demokratiju, Zeleni korak i FORS Montenegro. OZON će biti ovlašćen i za ažuriranje oficijelnog web sajta www.greenagenda.net/montenegro/ Vrijednost mini granta dobijenog od Milieukontakt-a je 900 €.

Udruženje građana „OZON“ Nikšić će učestvovati u Projektu **„Čišćenje dijela korita i obale rijeke Bistrice“**, koji realizuje radna grupa „Prirodna bogatstva i resursi“, uz podršku **Fonda za aktivno građanstvo (FAKT)**, **Milieukontakta INTERNATIONAL**, **Službe menadžera Opštine Nikšić**, nevladinih organizacija **Alfa Centar i Mačak**, te **Lovačkog društva „Zoran Kesler“**.

Planirano je uključivanje i značajnog broja privrednih subjekata i građana u realizaciju ovog projekta.

OZON će se baviti medijskom promocijom projekta, organizovaće forum „Bistrica i industrijski zagađivači“ i dvije edukativne radionice, za mještane i učenike osnovnih škola.

U okviru priprema za realizaciju, OZONE team je kreirao logo Radne grupe, a urađen je i pano sa motom „Bistrica naša bistra rijeka“, koji su takođe osmislili članovi udruženja.

Radna grupa „Prirodna bogatstva i resursi“, koja je formirana u okviru projekta „Zelena agenda“, dobila je 3.778 € od FAKT-a, kroz program „Građanska inicijativa“, za realizaciju projekta „Čišćenje dijela korita i obale rijeke Bistrice“.

◇◇◇
Početak radio emisije „Zeleni impuls“, koja će biti emitovana na talasima „BOOM radija“, planiran za decembar, odložen je iz objektivnih razloga. Naime, pošto je planirano da emisiju vode studenti koji imaju ambiciju da se bave eko novinarstvom, a za što je prethodno potrebno organizovati konkurs, zbog poštovanja ispitnih obaveza potencijalnih kandidata, pomjereno je startovanje ekološkog magazina.

Konkurs će biti održan u februaru, kada će biti poznat i početak i dinamika emitovanja.

Predlozi za sadržaj emisije mogu se slati na e-mail: zeleni.impuls@yahoo.com
Pozivamo zainteresovane privredne subjekte da se, ukoliko prepoznaju svoj interes, putem sponzorstava uključe u ovaj projekat.

◇◇◇
Blog „ISTINA“, koji je na prvom servisu ove vrste u Crnoj Gori www.blogovanje.com, pokrenut kao najava zvanične internet prezentacije Udruženja građana „OZON“ Nikšić, do sada je imao više od 2.500 posjeta, što je znatno više od očekivanog. Zanimljivi i korisni komentari, razvijanje debata o ekološkim temama uz mogućnost medijske promocije sopstvenih aktivnosti, kao i animiranje svakodnevnih internet korisnika da se aktivnije uključe u eko kampanje bili su razlog da OZONE team otvori blogove i na google-vom Blogger-u i WordPress-u. S obzirom na izuzetnu kreativnost pomenute ciljne grupe i veliki potencijal ovog vida komunikacije, nadamo se da će naši blogovi doprinijeti i unapređenju javnog demokratskog dijaloga.

◇◇◇
Udruženje građana „OZON“ Nikšić je i u prazničnom periodu bilo veoma prisutno u medijima.

Saopštenje za javnost, nastalo kao reagovanje na izjavu čelnika Željezare o rekordnoj proizvodnji, prenijeli su Agencija MINA, Dnevni list **Dan**, Nezavisni nedeljnik **Monitor** i Prve Crnogorske Nezavisne Elektronske Novine (PCNEN).

Tekstovi o aktivnostima NVO „OZON“ objavljuvani su u rubrici „Dan u Nikšiću“ u tri januarska broja, a direktor Udruženja, Aleksandar Perović, bio je gost emisija „Mozaik“ i „Jutarnji program“ na **Radiju Crne Gore** i emisije „FORUM 60“ na **TV Atlas**.

◇◇◇

OZONE team

E-Interview

Nakon završetka izbora za Nacionalni savjet za održivi razvoj u kome su se našla i tri predstavnika nevladinog sektora, odlučili smo da, o budućem djelovanju u ovom tijelu, planovima i perspektivi, razgovaramo sa dr Zoranom Jovovićem, koga je kandidovalo Društvo mladih ekologa Nikšić.

IZ BIOGRAFIJE

Stečena diploma (zvanje)

Poljoprivredni fakultet – Odsjek za ratarstvo upisao je u Sarajevu 1985/86. godine, gdje je i diplomirao 1990. godine sa prosječnom ocjenom 8,44. Na istom fakultetu završio je i poslijediplomske studije, na Odsjeku za ratarstvo sa prosječnom ocjenom 9,25. Doktorsku disertaciju odbranio je 2002. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Beogradu.

Obrazovanje/Profesionalno iskustvo

Dr Zoran Jovović radi kao profesor na Biotehničkom fakultetu u Podgorici, u Centru za ratarstvo, povrtarstvo i krmno bilje. Naučno-istraživačku djelatnost usmjerio je na rješavanje brojnih problema iz oblasti ratarske struke, gdje introdukcija perspektivnih sorti i implementacija savremenih tehnologija zauzimaju vodeće mjesto. Značajan dio svog naučnog i stručnog angažovanja upravo je vezao za unapređenje poljoprivredne proizvodnje u ruralnim oblastima zasnovan na principima održivog razvoja.

Svoje kvalitete u naučno-istraživačkoj i stručnoj djelatnosti dokazao je i publikovanjem 43 naučna i stručna rada u domaćim i međunarodnim časopisima i na naučnim skupovima.

Dr Zoran Jovović je permanentno angažovan u realizaciji brojnih domaćih i međunarodnih projekata među kojima se kao najvažniji izdvajaju:

1. *SEEDNet (South East European Development Network on Plant Genetic Resources)* -finansiran od strane Swedish International Development Cooperation Agency
2. *Strategy of the Montenegrin Agriculture and Rural Areas in Compliance with CAP of EU, Montenegro* - finansiran od strane Evropske agencije za rekonstrukciju i Vlade Crne Gore
3. *Programming and upgrading of rural development in Montenegro* - finansiran od strane Evropske agencije za rekonstrukciju i Vlade Crne

Pored toga, dr Zoran Jovović aktivno učestvuje u realizaciji brojnih aktivnosti za potrebe Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede: Izrada legislative (zakoni, podzakonska akta), Izrada nacionalnih programa i strategija, Implementacija budžetskih linija (Biljni genetički resursi, Sertifikacija semenskog krompira u Crnoj Gori, Introdukcija perspektivnih sorti) itd.

Obavio je veći broj treninga i specijalizacija na prestižnim institucijama u Evropi, Americi itd. (Njemačka, Holandija, Belgija, Luksemburg, Švedska, Danska, USA, Izrael itd.). Kada je u pitanju zaštita životne sredine dr Jovović je, takođe, tokom tih boravaka, imao priliku da upozna savremene pristupe uspostavljanja ekološke ravnoteže i racionalnijeg korišćenja prirodnih resursa. Iz oblasti zaštite životne sredine obavio je devetomjesečni trening u Njemačkoj (Umweltmanagement), a pod pokroviteljstvom TAIEX-a i dva trening kursa u Briselu.

EKOLOG: *Kakva su Vaša očekivanja, kao predstavnika nevladinog sektora, u vezi djelovanja u Nacionalnom savjetu za održivi razvoj?*

Dr Zoran Jovović: Koncept održivog razvoja (eko-socijalni i tržišni koncept) je zapravo jedini pravi izbor koji u Crnoj Gori može riješiti značajan dio problema vezanih za razvoj ruralnih sredina, poljoprivredu i životnu sredinu i koji je već definisan u brojnim državnim strateškim dokumentima (Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore, Strategija razvoja proizvodnje hrane i ruralnih područja, Agenda ekonomskih reformi, Strategija razvoja i redukcija siromaštva, Strategije razvoja turizma itd.). To, ali i činjenica da su problemi zaštite životne sredine osnova djelovanja naše NVO bili su glavni razlog da kandidujemo našeg predstavnika u Nacionalni savjet za održivi razvoj. Značajan broj članova DMEN-a su upravo eksperti iz ove oblasti, pa je i to bio razlog više da se uključimo u ovaj proces i damo naš puni doprinos. Možda je ovo prava prilika da napomenemo da su prije par godina 2 naša člana, u organizaciji Carl Duisberg fondacije, obavili devetomjesečnu specijalizaciju u Njemačkoj na temu Upravljanje zaštitom životne sredine (Umweltmanagement). A Njemačka je, što je opštepoznato, vodeća zemlja u Evropi kada je ekologija u pitanju. Imajući u vidu da dosadašnji razvojni model nije dao očekivane rezultate, naročito kada je u pitanju zaštita životne sredine, očekujem da ćemo zajedničkim naporima uspjeti da razvijemo savremene i društvenoprihvatljive standarde i modele upravljanja životnom sredinom. Jedno je sigurno da naša ekspertna pomoć neće izostati, a kojom će dinamikom sve to ići, ipak, najmanje će zavisiti od nas.

EKOLOG: *Da li smatrate da je došlo vrijeme kada će glas civilnog sektora imati onu jačinu koju zaslužuje?*

Dr Zoran Jovović: Osnovni koncept razvoja proteklih decenija bio je zasnovan na intenzivnom razvoju po svaku cijenu, uz pretjerano korišćenje prirodnih resursa, zapostavljajući velikim dijelom osnovne ekološke postulate. Upravo takvo gazdovanje resursima je dovelo do mnogih problema u zagađenju životne sredine i ozbiljnih razmišljanja o tome šta ostavljamo budućim generacijama. Imajući u vidu da je društveni konsenzus o neophodnosti daljeg razvoja Crne Gore na principima održivosti iz dana u dan sve veći neophodno je mobilisati sve društvene slojeve kako bi se prevazišli trenutni uslovi neodrživog rasta i razvoja i pronašli konkretni modaliteti koji bi u dužem vremenskom periodu vodili do dobroti cijele društvene zajednice. Uloga civilnog sektora u tome biće i te kako značajna.

EKOLOG: *Kakve su Vaše impresije sa studijske posjete Briselu i da li ste imali priliku da se upoznate sa iskustvima predstavnika nevladinog sektora u EU, koja se tiču učešća u organima koje formira država?*

Dr Zoran Jovović: Razvoj društva, pogotovo u današnjem vremenu, nezamisliv je bez razvijenog civilnog sektora. To je nešto što znamo svi i zbog toga ne treba ići u Brisel. Međutim, ako želite da zaista saznate koja je stvarna moć, snaga i uticaj tog sektora u društvenom i političkom životu moderne države onda je Brisel prava adresa za to. U zemljama Zapadne Evrope, gotovo da nema ni jedne pore društvenog života u koju nije značajno involviran civilni sektor, a i dalje se ulažu naponi kako bi se ta saradnja i povjerenje što više

unaprijedili. Učešće predstavnika nevladinog sektora u EU, u organima koje formira država ne samo da je zakonom regulisano, već je ono odavno postala stvar dobre navike i prakse.

EKOLOG: *Kakvo je Vaše mišljenje o djelovanju ekoloških NVO u Nikšiću?*

Dr Zoran Jovović: Pored DMEN-a, u Nikšiću su „ekološki“ aktivne još dvije NVO - Udruženje građana „Ozon“ i „Proizvodnja zdrave hrane“ (čije predstavnik je takođe član Nacionalnog savjeta za održivi razvoj). U većini dosadašnjih projekata i aktivnosti funkcionisali smo kao jedna cjelina, prepoznavajući goruće ekološke probleme i stremljenja. Kada su u pitanju ekološki prioriteti Nikšića među nama je postignut visok nivo saglasnosti. Složili smo se da je svijest lokalne zajednice u Nikšiću o značaju zdrave životne sredine i posljedicama negativnog uticaja na čovjeka i okolinu još uvijek nedovoljno razvijena, iako su evidentni primjeri devastacije i degradacije životnog okruženja nastali kao posljedica djelovanja industrije ili nebrige pojedinaca. U prigradskom i gradskom dijelu uočavaju se brojna nelegalna odlagališta otpada, neuređeni prilazi stambenim objektima, po sopstvenom izboru preuređeni spoljašnji djelovi stambenih zgrada itd., što sve skupa daje lošu sliku cjelokupne zajednice. Trebamo još puno raditi na unapređenju saradnje sa administracijom koja još uvijek sa izvjesnom dozom predrasuda gleda na naše aktivnosti i što često za posledicu ima odbijanje naših predloga, smatrajući pri tome svoje postulate očiglednim. Za proces evropskih integracija jako je bitno da građani budu na vrijeme informisani, i da dobiju pravu informaciju o svemu. Uspostavljanje informativnih centara, sa svim pratećim aktivnostima, kako od strane države, tako i nevladinih organizacija, je veoma dobar model. U nastavnom planu i programu odvađa se malo prostora za izučavanje tema koje se bave ekologijom i zaštitom životne sredine. Edukovanje djece je u velikoj mjeri vezano za školski prostor i kod njih je još uvijek nedovoljno jasno formirana slika o značaju zdravog životnog okruženja. Iz tih razloga naše aktivnosti usmjerene su i u tom pravcu. Ovdje bih, kao kuriozitet, naveo i podatak da nijedna od navedenih ekoloških organizacija nije bila uključena u izradu LEAP-a (Lokalnog ekološkog akcionog plana) i LA 21 i da smo sve informacije o tome dobijali isključivo putem edukativnih seminara, radionica, literature, interneta, NVO itd. SO Nikšić je započela implementaciju LEAP-a prije šest mjeseci, ali u tome, nažalost, niko od nas nije angažovan (čak ni formalno), iako smatramo da smo i te kako mogli doprinijeti njenoj uspješnoj realizaciji.

EKOLOG: *Da li su inicijative nevladinog sektora u sredinama sa slabo razvijenom građanskom svijesti osuđene na neuspjeh, odnosno da li je za jako civilno društvo preduslov visok nivo ekološke i građanske svijesti?*

Dr Zoran Jovović: Civilni sektor još uvijek nema tu snagu i mogućnost da značajnije utiče na tok ekonomskih reformi i obezbjeđivanje uravnoteženog ekonomskog razvoja, što naročito dolazi do izražaja u nerazvijenim sredinama. Teško je očekivati da civilno društvo samo može značajnije uticati na tok društvenih kretanja ali je njegova neprocjenjiva uloga upravo na jačanju i podizanju javne svijesti o značaju održivog razvoja i podsticanju javnosti da učestvuje u donošenju odluka vezanih za zaštitu životne sredine. Takođe, uloga nevladinog sektora veoma je bitna i u procesu praćenja izvršenja preduzetih mjera. Cilj svih ovih aktivnosti mora biti usmjeren na podizanju javne svijesti koja će kada naraste, u određenom, kritičnom momentu imati i te kako bitan uticaj na političko odlučivanje. Sve ovo govori koliko je čvrsta veza između razvijenosti civilnog društva, sa jedne, i nivoa ekološke svijesti stanovništva sa druge strane. Ona je veoma kompleksna i djeluje obostrano. Nema jakog civilnog sektora bez jake građanske svijesti, ali ni obrnuto.

EKOLOG: *Da li je, po Vama, kvalitet ekoloških programa političkih partija pravi odraz poštovanja ekološke države i principa održivog razvoja od strane ovih društvenih grupa?*

Dr Zoran Jovović: Svaka država ima svoje specifične ekološke probleme pa samim tim i različite prioritete i mehanizme njihovog uklanjanja. Ekonomski razvijenije zemlje imaju značajno veći uticaj na zagađenje životne sredine ali i razvijeniju zakonsku regulativu u toj oblasti i uhodanije mehanizme njenog sprovođenja. Mi, nažalost, spadamo u one zemlje koje imaju relativno dobru zakonsku regulativu, ali, sa druge strane, značajno nerazvijene mehanizme za njenu implementaciju. I onda logično pitanje. Kakva je razlika između nepostojanja zakonskih regulativa i postojanja regulativa koje se ne poštuju? Slijedi i logičan odgovor - nikakva. Kada govorimo o ekološkim programima političkih partija možemo konstatovati da su skoro svi bazirani na nekom od gore navedenih strateških dokumenata i svi oni u sebi sadrže koncept održivosti zasnovan na životu u harmoniji sa prirodom: racionalnom korišćenju neobnovljivih resursa, rješavanju energetske problema novim tehnologijama, proizvodnji zdrave hrane, pravilno postupaње sa otpadom, uspostavljanje informacionog sistema životne sredine itd. i najveći dio toga je sastavni dio Nacionalne strategije održivog razvoja. Međutim, glavni problem nastaje kada sve to treba implementirati u praksi. Često se neprimjereno odlaže početak implementacije, a isto tako značajan dio planiranog ostaje samo „mrtvo slovo na papiru“. Zato se sprovođenje ovih strateških ciljeva postavlja kao ključni proces za što je neophodno obezbijediti realne i operativne akcione planove čija će implementacija biti praćena na osnovu međunarodno priznatih indikatora održivog razvoja.

EKOLOG: *Uz naše iskrene čestitke na 16-godišnjici postojanja Društva mladih ekologa Nikšić, čiji ste predstavnik, Vaš osvrt na dosadašnji rad DMEN?*

Dr Zoran Jovović: Puno bi trebalo i vremena i prostora da bi se makar spomenulo šta je sve DMEN uradio u ovih proteklih 16 godina i koliki je doprinos dao na podizanju nivoa svijesti o značaju zaštite životne sredine. Svih ovih 16 godina aktivisti ove organizacije radili su za i u ime budućnosti svoga grada i uspjeli da stvore jasan i prepoznatljiv profil – ekološka savjest Nikšića. Ogromna energija i ljubav pretočena je u stotine projekata čiji se rezultati danas diskretno primjećuju u skoro svakom kutku Nikšića. Kolika je količina te ekološke emocije jasno govori podatak da je sve ovo rađeno na čisto volonterskoj osnovi i da je značajan dio aktivnosti finansiran od sredstava članarine. DMEN svojim djelovanjem pomaže zaštitu i unapređenje životne sredine, podstiče i osposobljava svoje članove na bavljenje naučno-istraživačkim radom, utiče na formiranje ekološke svijesti kod mladih ljudi, podržava jačanje aktivnosti i saradnju ekoloških organizacija itd. Naše društvo je član više ekoloških mreža od kojih bi izdvojili: Balkansku ekološku mrežu sa sjedištem u Drami (Grčka) u okviru koje je i predstavnik za Crnu Goru, Volvox (nacionalna elektronska mreža nevladinih ekoloških organizacija sa sjedištem u Beogradu) u okviru koje je lokalni koordinator, Zeleni krug (mreža ekoloških NVO u Crnoj Gori). DMEN je do sada bio organizator različitih tribina na kojima su obrađivane mnoge teme posmatrano iz ugla održivog razvoja: Biljni svijet Crne Gore, Fauna kopnenih voda, Održivi razvoj, Vode Crne Gore, Ekološki aspekti primjene hemikalija u poljoprivredi, Zemljišni potencijal Crne Gore, Gajenje puževa, Organska proizvodnja itd. Često smo se pojavljivali kao inicijator i organizator okruglih stolova, promocije knjiga, stručnih savjetovanja, izložbi eko-amaterskih fotografija, eko naučno-istraživačkih kampova. Obavili smo pošumljavanje Trebjese (oko 4.500 sadnica), Vojnika (oko 1.000 sadnica), Vučja (oko 2.500 sadnica). Pošumljavali smo fabrički krug Metalca i dvorište osnovne škole u mjesnoj zajednici Boan. Organizovali smo čišćenje dijela park šume Trebjesa (dva puta) i plaže vještačkog jezera Krupac. Organizator smo više eko-kvizova i edukativnih predavanja za učenike osnovnih škola. Organizovali smo

eko-izlete (Ulcinj, Žabljak, Lovćen, Biogradsko jezero, Ali-pašini izvori, Skadarsko jezero, Pivsko jezero i td.). Ispitali smo floru i faunu Nikšićkih pećina (npr. Vilina pećina na Krupcu), zagađenost, odnosno čistoću voda Nikšićkog kraja. Bavili smo se pitanjem vještačkih deponija u našem gradu. Povodom novogodišnjih praznika apelovali smo na zaštitu šuma, odnosno mladog četinarskog drveća. Među mnogobrojnim realizovanim projektima, ovom prilikom, spomenuo bih samo najvažnije:

- Katastar komunalnog otpada za Nikšić;
- Eko kviz za osnovce (finansiran od REC kancelarije u Beogradu);
- Časopis Eko-sat;
- Bilten Eko-prizma;
- Eko-naučnoistraživački radni kampovi (Bjelasica, Jaz, Tivat, Durmitor);
- Život, mir i okruženje na Balkanu (finansiran od Balkanske ekološke mreže);
- Za ljepotu moga grada (finansiran od SO Nikšić);
- Eko šampioni (u saradnji sa Educo centrom);
- Kampanja “Reciklaža u službi zaštite životne sredine“ (finansiran od UNDP, kancelarija u Podgorici);
- Kompas-KulturaObrazovanjeMladiPrirodaAkcijaSport (finansiran od SO Nikšić);
- Elektronski bilten "Uni Cornus";
- Eko buđenje Nikšića (finansiran od BCIF).
- Eko Korak (Skupština Crne Gore);
- Crna Gora ekološka-ostvarimo je! (Američka ambasada-Podgorica);
- Eko rečnik (Lutrija Crne Gore).

Bilo bi tu još mnogo toga da se kaže, ali ostavimo nešto i za sljedeći rođendan.

EKOLOG: Šta je Vaša poruka za kraj teksta?

Dr Zoran Jovović: Ukoliko, u što skorije vrijeme, ne dođe do istinske saradnje i udruživanja snaga civilnog sektora, Vlade i privrede uz obavezno uključivanje medija i naučnih institucija, teško da se na ovom polju mogu očekivati značajniji rezultati, a djelovanje ekoloških i drugih NVO neće biti ništa drugo do Sizifov posao, na veliku žalost cjelokupne društvene zajednice.

EKOLOGIJA & EKONOMIJA

ZELENI MBA

Američki univerzitet **Brandeis**, na kojem je studirao i autor ovih redova, uveo je za sada neuobičajeni MBA program, koji se profilira kao Globalni zeleni MBA- **Global Green MBA**. Tako, sada će svijet imati i "magistre zelenog biznisa". Naime, ovaj program se formalno zove MBA u društveno odgovornom biznisu, a cilj je da se formiraju stručnjaci koji će razumjeti pored poslovnih vještina, uticaj ekonomskih i socijalnih fenomena,

korporativnog upravljanja i politike zaštite životne sredine. Na ovaj način ekologija se u potpunosti inkorporira u savremeno poslovno liderstvo, jer samo će na taj način kompanije suštinski shvatiti značaj zaštite životne sredine.

Savremena ekonomija i ekologija, ruku pod ruku, mogu dugoročno i društveno odgovorno da razvijaju svijet.

Piše: mr Nikola Perović

ZELENA STRANA

EKO EDUKATOR

BIOSFERA

Biosfera – prirodna sredina, predstavlja jedinstven sistem sa uzajamno povezanim i uslovljenim djelovima ekosistema. To je jedinstvo žive i nežive prirode na Zemlji i obuhvata čitav prostor naseljen živim svjetom, odnosno spoljašnji omotač Zemlje, oblast u kojoj je rasprostranjen život.

ZAGAĐENJE

Zagađenje je sve što uzrokuje nepoželjne posledice u životnoj sredini i može negativno uticati na karakteristike abiotičkih faktora, zdravlje ili aktivnosti bioloških jedinki.

EKO POJMOVI

EKO VREMEPLOV

Engleski kralj **Edvard I**, tokom prve godine svoje vladavine (1273.), posebnim ukazom je zaprijetio smrtnom kaznom svima koji bi u Londonu za grijanje koristili uglj. Zabilježeno je da je 1306. godine, u prestonici Engleske, jedan stanovnik pogubljen kao zločinac jer je, kako je navedeno u presudi, „sagorjevao uglj u gradu i zagađivao vazduh“.

ZANIMLJIVOSTI IZ PRIRODE

- >>>Brest u šumama živi do 300 godina. U gradu je njegov vijek kraći od ljudskog i iznosi svega 45 godina.
- >>>Za većinu gasova prisutnih u atmosferi primarni izvori su na kopnu ili u okeanima.
- >>>Jedan isti atom kiseonika uključuje se u novo kruženje kroz biosferu svakih 2.000 godina.

REKLI SU O PRIRODI

Leonardo da Vinči:

„Koliko god se čovječji um trudio da uz pomoć raznih oruđa postigne idealan cilj, nikada on neće naći izum, ljepši, lakši i brži od izuma prirode, jer u njenim otkrićima nema ničeg što nedostaje ili što je suvišno.“

ENVIROMENTALIST TEAM

EKO OSVRT

Piše: Aleksandar Perović
Direktor Udruženja građana „OZON“ Nikšić

**Nacrt nacionalne strategije biodiverziteta sa akcionim planom za
period 2009-2014. godine**
JAVNA RASPRAVA - (NE) ZAINTERESOVANA JAVNOST

Podgorica – Prva javna rasprava koju je organizovalo Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine, povodom usvajanja Nacrta nacionalne strategije biodiverziteta sa akcionim planom za period 2009-2014. godine, upriličena 20. januara u KIC-u „Budo Tomović“ u Podgorici, kao i većina sličnih dešavanja u Crnoj Gori nije izazvala veliko interesovanje predstavnika kako državnih institucija tako ni civilnog društva.

Prezentacije koje su održali viši savjetnik u Ministarstvu turizma i zaštite životne sredine Jelena Rabrenović i predstavnik Zavoda za zaštitu prirode Vasilije Bušković poslužile su da se prisutni upoznaju sa sadržajem nacrta strategije i informacijama o finansijskoj i tehničkoj podršci ovog važnog dokumenta.

Sem predstavnika Prirodnomatematičkog fakulteta, profesora Pešića i Mrdaka, koji su iznijeli svoje stavove i ukazali na određene propuste, i predstavnika Udruženja građana „OZON“ Nikšić, na raspravi nije bilo predstavnika ni jedne druge institucije koja nije učestvovala u izradi ovog dokumenta.

Nezainteresovanost državnih organa, prvenstveno Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, lokalnih samouprava, nevladinih organizacija koje se bave ekološkim temama, nezavisnih stručnjaka i samih građana, potvrđuju, na žalost, teoriju o niskom stepenu razvijenosti ekološke i građanske svijesti, kao i o lošoj kordinisanosti aktivnosti između Ministarstava.

Bez aktivnog učešća javnosti u izradi ovako važnih dokumenata ne može se očekivati ni zadovoljavajući kvalitet strateških planova, a neobavještenost postaje prevaziđeno opravdanje.

Zainteresovane strane iz civilnog društva morale bi pokazati konkretnu inicijativu i svojim prisustvom i aktivnim učešćem dati javnim raspravama neku drugu dimenziju, u kojoj će argumenti i alternativna rešenja biti jedino prihvatljive opcije, a kvalitet dokumenata preuzeti primat nad njihovim kvantitetom i obimom.

Takođe brine i nezainteresovanost medija za ovakva dešavanja, jer upravo novinari, koji se bave temama iz oblasti životne sredine, bi trebali biti ti koji će svojim analizama uticati na veću zainteresovanost građana i na kvalitet javne debate.

Postavlja se pitanje da li javne rasprave, ukoliko se u dogledno vrijeme ne promijene stvari, uopšte imaju uticaj na donošenje konačne odluke ili su samo puka procedura?

Nadamo se promjenama, jer u suprotnom sredstva građana Crne Gore utrošena na organizovanje javnih rasprava nijesu ništa drugo do još jedna promašena investicija.

UGROŽENE VRSTE

Pripremio: mr Radoš Đurović

Predsjednik Skupštine Udruženja građana „OZON“ Nikšić

JAZAVAC

Odrasli jazavac dugačak je, sa repom, od 70 do 90 cm. Stariji mužjak može u jesen težiti do 20 kilograma.

Na snažnom i zdepastom vratu nalazi se glava sa karakterističnom čunolikom njuškom, podešenom za prodiranje u zemlju. Posjeduje jaka leđa na kojima se nastavlja rep dugačak oko 18 cm. Noge su kratke, vrlo mišićave, naoružane kandžama koje mu služe za kopanje. Hrani se uglavnom mesom i ima jake zube – posljednji gornji kutnjak veoma je razvijen i veći od očnjaka. Tijelo mu je prekriveno dugom i krutom, gotovo čekinjastom, veoma sjajnom dlakom. Glava mu je bijela sa dvijema karakterističnim crnim prugama sa strana, koje se šire iznad očiju i gube se u tamnoj boji leđa. Na trupu dlaka mu je sivkasta, osim na šapama, prsima i donjem dijelu trbuha gdje je crna. Ženka je manja i dlaka joj je svjetlija – između tamnih

čekinja viri bjeličasta vrpca.

Jazavac živi širom Evrope.

Preferira brežuljkasta područja, dobro izložena suncu i po njima se kreće pažljivo i lagano.

Iako izbjegava blizinu čovjeka, zalazi na obrađena polja u blizini šume.

Zahvaljujući svojim mišićima i kandžama za kratko vrijeme može sebi pripremiti odlično sklonište. Jazbina mu se sastoji od jedne komore na

dubini od 1,5-2 metra, sa mekim ležajem, a sa spoljnim svijetom povezan je sa četiri do pet tunela dugih 8 do 10 metara, koji mu omogućavaju bjekstvo i savršeno provjetravanje. Kada je jazbina postavljena na većoj dubini, onda se od nje račvaju okomiti tuneli koji služe kao cijevi za provjetravanje.

Jazavac izlazi iz skloništa samo pred mrak. Prije nego što će izaći izviri više puta kako bi se uvjerio da je sve mirno, a zatim lagano kreće, osvrćući se i njušeći vazduh. Ako se boji, desi se da ostane i po nekoliko dana sakriven u jazbini. Opreznost – to je njegova glavna odlika. Na najmanji šum opasnosti brzo kopa rupu i sakriva se pod zemlju. Jazavac neće preduzeti nikakvu akciju ako nije siguran u uspjeh i najpažljivije izbjegava bilo kakav rizik.

Ujesen jazavac pojačava svoju ishranu – prežderava se mesom, voćem, repom, i gomila zalihe. Kada se primakne zima prilično je debeo i mastan. Kada nastupe prvi hladni dani, naspe svoj ležaj svježim liščem, a kada napolju nestane hrane uvuče se u jazbinu i sklopča kao lopta, krijući glavu među prednje noge. Jazavac ne zapada u

pravi zimski san kao mrmot ili puh, kojima se u dugom snu usporavaju vitalni procesi organizma – njegov san je lagan i temperatura tijela se mnogo ne mijenja. S vremena na vrijeme budi se i prihvaća nagomilane zalihe u jazbini. Kada su dani manje hladni čak će se i odvažiti da izađe iz jazbine da pije vodu ili da rije po zemlji ne bi li našao kakav korjen ili mišića ili glistu, a zatim se vraća na spavanje. Tokom zime potroši veliki dio masti koju je nakupio pod kožom, zato je na proljeće mršav i veoma gladan. Jazavac lovi mnoge životinje. Ponajviše traži insekte, larve, puževe i gliste, kolje zečice i poljske miševe, a ne prezire ni guštere, žabe, kao ni zmije. Ni najmanje se ne boji ovih gmizavaca – čim ih opazi krene u borbu. Napada čak i otrovnice, kolje ih i jede. Kada mu se pruži prilika nadapa i gnijezda divljih pčela i guta saće puno larvi i meda. U takvim slučajevima se ne obazire na protivnapad pčela, jer njihove žaoke teško probadaju njegovu dlaku.

Jazavci se obično kote početkom marta, uglavnom se rađa od 3-5 mladunaca. Slijepi su i sitni, nijesu duži od 15 cm zajedno sa repom, ali već imaju tipične bočne crne pruge na glavi. Poslije obroka, majka pokupi ostatke hrane, pa ih odloži u za to određeni kut, kako se ne bi gomilalo smeće koje može štetno da utiče na zdravlje njene djece. Kada navrše do 4 nedjelje mladi izlaze iz jazbine. Počinju da se igraju i stiču snagu i okretnost. Porodica živi na okupu cijeloga ljeta. Mladi jazavci, čim dovoljno ojačaju, kopaju sebi rupu pored roditeljske i u njoj ostaju oko 2 godine, kada se mogu smatrati dovoljno odraslim.

Jazavac može da živi najviše do 12 godina.

ZANIMLJIVOSTI

› Jazavac je tabanaš, to jest u hodu korača punim tabanima. Korak mu je nesiguran i težak, pokreti spori i nespretni, tako da ga čovjek može stići i prestići sa malo bržim hodom.

› Jazavac je veliki čistunac, koji ne trpi na tijelu ni trunčicu prašine. U svojoj jazbini baca izmet i otpatke u za to posebno iskopan ćošak.

› Jazavac pije tako što uzima vodu u usta i miče čeljustima, kao da žvaće.

› Čovjek lovi jazavca jer mu ulazi u vinograde i jede velike količine zrelog grožđa, plačka mrkvu, repu i žitarice, čak kada je vrlo gladan hvata piliće i pačiče. Međutim, svoja »zlodjela« kompenzuje korisnošću koju donosi šumi i polju, jer uništava sitne insekte i druge štetočine.

› Jazavca možemo pripitomiti ako ga kao mladog hranimo biljnom hranom. Nauči se da ide za gospodarom i da se poslušno odaziva na poziv međutim, nije ga dobro držati u kući, pogotovu ako su u njoj djeca, jer se veoma lako uplaši, a onda se, i ne znajući šta radi, baca na bilo koji predmet ili osobu koja ga je uplašila pa može povrijediti dijete ili nanijeti štetu.

› Prilagođava se životu u ZOO vrtu. Tamo ne pada u zimski san. Zimi se sklanja od hladnoće na ležaju od slame ili sijena, pa i kada su najhladniji dani izlazi iz skloništa po hranu.

› Jazavac je mrzovoljna i usamljena životinja koja izbjegava čak i društvo životinja svoje vrste. Ponekad je prisiljen da trpi »sustanarstvo« lisice koja se smješta u njegovoj jazbini. Tada se između njih dvoje uspostavlja neka vrsta sporazuma – lisica se nastanjuje u gornjim hodnicima, a jazavac ostaje u glavnoj komori. Lisica nikad ne pokušava da siđe u donje spratove, da se ne bi srela sa kućevlasnikom.

› Jazavac zazire od pasa. Čim spazi psa, naglavačke kopa rupu i u nju se tako dobro sakrije da mu se izgubi svaki trag.

KOLEGE PIŠU

Ekološko društvo "Breznica" iz Pljevalja, upozorava na pogubno zagađivanje životne sredine na ovom području

Piše: Milorad Mitrović

Izvršni direktor Ekološkog društva „Breznica“

Zagađenje životne sredine podrazumjeva negativne promene životne sredine u fizičko-hemijskim i biološkim uslovima, koji pogoršavaju kvalitet življenja, a uzročnici koji do toga dovode su zagađivači. Zagađivači, bili oni prirodni ili vjestački, prvi kao produkt prirode, a drugi uslovljeni ljudskim aktivnostima, kreću se krugom najbitnijih elemenata životne sredine koje čine vazduh, zemlja i voda, a u čijem se epicentru nalazi život kao krajnji cilj njihovog negativnog dejstva.

Opština Pljevlja, nekada prebogata žitarstvom i povrtlarstvom, opterećena danas velikim brojem zagađivača postala je sredina u kojoj je rizično živjeti. Svakako jedan od najvećih zagađivača životne sredine Opštine Pljevlja je **TE Pljevlja** locirana na ovoj teritoriji vrlo nesrećno.

Sagorevajući u svom postrojenju razne vrste uglja i naftnih derivata, a koje u sebi sadrže ugljenik, vodonik, kiseonik, azot, azotne okside, sumpor-dioksid, mineralne primjese, vlagu i dr. **TE Pljevlja** izbacuje sve ovo u spoljnu sredinu kroz dimnjak u obliku čađi i gasova. Ostatak nastao sagorjevanjem uglja, deponuje se u obliku pepela i šljake koji u sebi sadrži okside sumpora, azota i ugljenika i koji se kao leteći rasipa po bližoj i daljoj okolini. Pored ovoga, u atmosferu se emituju neorganske čestice milimikronskih promjera, koje djeluju abrazivno i mehanički dovode do raznih oštećenja. Grad Pljevlja je jedan od rijetkih koji je imao sreću da izlazi na tri rijeke. Na žalost, vode ovih rijeka su ekološki uništene. Voda, drugi bitan dio životne sredine, je jedinjenje vodonika i kiseonika, bez primjesa, poznata kao čista voda, a jedina takva je destilizovana voda. Voda u prirodi uvijek sadrži izvjesnu količinu supstanci, rastvorenih ili raspršenih u njoj, neophodnih za opstanak života. Voda izmijenjenog sastava, u znatnoj mjeri, sa velikim količinama primjesa smatra se zagađenom. Poseban vid zagađenja podrazumijeva tzv. termičko zagađenje vode sa promjenom temperature u smislu povećanja izvan ekološkog optimuma. Takva temperaturna promjena vode mijenja i njen hemijski sastav a tako i ekološke uslove u njoj. Prirodno zagađenje vode na zemlji podrazumijeva izmjenu hemijskog sastava vode pod uticajem godišnjeg doba, temperature miješanja vazduh-voda, miješanja raznih voda sa promjenom sadržaja kiseonika Ph vrijednosti, fizičko – hemijskih osobina i bioloških procesa. Vjestačko zagađenje vode na zemlji, zagađenje nastalo zahvaljujući čovjeku (antropogeno zagađenje) je indirektno ili direktno. Indirektno zagađenje je preko vazduha (aerosol, dim itd.) šljakom i pepelom kao najtežim oblikom, a zatim čišćenjem i ispiranjem postrojenja **TE Pljevlja**

Temperaturna promena vode više stepeni kao posledica hlađenja energetskih postrojenja **TE Pljevlja** uz otvaranje površinske taložne mase pepela i šljake sa deponije Maljevac **TE Pljevlja**, uz promjenu boje vode i izgleda vode bitno je dovela do promjene biljnog i životinskog svijeta u njoj.

Direktno zagađenje vode je posljedica procesa bazne i prerađivačke industrije, a podrazumjeva dospjeće u vidu neorganskih i organskih supstanci.

Vrste zagađivača i način djelovanja su raznovrsni, ali je krajnji ishod neminovan i isti. Vode na teritoriji opštine Pljevlja zagađuju se svim tehnologijama sa njene teritorije, sa organskim i neorganskim zagađivačima.

Treći bitan faktor životne sredine, kojim se zatvara krug vazduh-voda-zemlja, je zemljište a podrazumijeva rastresiti sloj zemljine kore, u čijem se epicentru nalazi čovjek, a po kome kruži zagađujući agens.

Vazduh zagađuje zemljište, zemljište vodu, voda vazduh, a sve indirektno ili direktno ugrožava život.

Najveći zagađivač zemljišta Opštine Pljevlja je Termoelektrana Pljevlja, sa svojom deponijom pepela i šljake, jednom od najvećih u bivšoj SFRJ, kasnije u Zajednici SiCG i sada u Croj Gori, koja se prostire na površini od preko 15 hektara i slojem visine od preko 20 metara smještene na najplodnijoj zemlji sela Zbljevo.

Neodgovornim i nesmotrenim lociranjem deponije laporca Rudnika Uglja, kao i deponije gradskog smetlišta na mjestu Jagnjilo iznad grada, uništeno je jedno od rijetkih odmorišta ptica i stvoren nadomak grada stalni izvor zagađenja podzemnih voda, i mjesto okupljanja i razmnožavanja gavranova, vrana, glodara i pasa lualica, kao i mjesto stvaranja velikih količina prašine i gasova, koji se putem oblaka šire i zasipaju grad, sprečavajući fotosintetsku aktivnost biljaka na širem području, a tako i aktivnost primarnih proizvođača biomase.

Kako riješiti ova dva agregata zagađenja?

Deponiju pepela, kao podlogu bezvrednu za život kulturnih biljaka, treba uključiti u biohemijski ciklus stvarajući povoljne uslove, prekrivajući je humusnim slojem, uz stalno vlaženje i dodavanje mineralnog đubriva, i na taj način stvoriti uslove za rast šumskih kultura i krmnih biljaka. Visoka Ph vrijednost pepela, nedostatak azota, fosfora i kalijuma, onemogućavaju život biljaka, a visoke koncentracije bora, rastvora raznih soli i nepropustljivost donjih slojeva pepelišta samo još više odmažu biljni život na takvoj podlozi. Oplemenjivanje pepelišta mineralnim đubrivom i humusom, uz stalno vlaženje, omogućava rast bagrema i tamarisa na takvoj podlozi i tako sprečava vjetrom raznošenje pepela, čak i na velike daljine. S obzirom na nemogućnost reciklaže ili uništavanja gradskog smeća putem sagorijevanja u posebnim pećima sa odgovarajućim filterima, gradsko smeće treba odlagati u tzv. Sanitarna polja. Sanitarna polja su šančevi određene dubine i širine, u koje se otpaci pohranjuju, zatim pokrivaju slojem zemlje, debljine najmanje tri metra. Reciklažom/slotiranjem otpada, limenke, staklo, papir smanjila bi se količina otpada i stvorila se mogućnost zarade za određen broj ljudi. Na taj način bi se sprečavalo razmnožavanje glodara, sagorijevanje praćeno dimom i smradom, a pokriveni otpaci podliježu anaerobnom raspadanju.

Zaštita voda od zagađivanja sastoji se u sprečavanju dospjeća voda u vodotokove, odnosno prethodnim njihovim prečišćavanjem. Postupci su mnogobrojni, uz upotrebu raznih uređaja i metoda, kao miješanje otpadne vode, grubo cijedenje, uklanjanje čvrstih čestica, vlakana tečnosti koji se sa vodom ne miješaju, odvajanje čestica hidrociklom, centrifugiranjem ili

filtracijom, flokulacijom, precipitacijom, aeracijom, apsorpcijom, oksidacijom hemijskih agenasa, neutralizacijom itd. Najjednostavniji način sprečavanja zagađenja vazduha je sprečavanje emitovanja štetnih supstanci. Kvalitet vazduha bezopasan po zdravlje je određen maksimalno dozvoljenom količinom štetnih materija koje se tolerišu u atmosferi (MDK), usvojen 1979. godine za 99 zagađujućih materija. Mjere koje se koriste u industriji za zaštitu vazduha su: poboljšanje kvaliteta sirovine korišćene u industriji u najboljem tehnološkom procesu, podizanje visokih dimljaka uz korišćenje disperzionog sistema, u smislu smanjenja količine štetnih materija ugrađivanjem uređaja za nedozvoljeno emitovanje štetnih supstanci-filtera idr.; kao i isključivanjem ili smanjenjem procesa proizvodnje u nepovoljnim vremenskim uslovima, itd.

Biološka zaštita od zagađenja vazduha podrazumjeva podizanje okolnih parkova, drvoreda sa adekvatnim izborom biljnih vrsta, manje osjetljivih na dejstvo zagađivača, kao što su tuja, smrča, poljski i bijeli hrast, hrast kitnjak, klen i drugo, a naročito bagrem, platan, bijela topola i ginko, koji će svojim krošnjama i lišćem predstavljati prave filtere za prašinu, dim i druge zagađivače. Ugrožavajući i uništavajući prirodne ekosisteme, čovjek ugrožava sopstveni opstanak, uništavajući funkcije biosfere neophodne za opstanak života. Promjena odnosa životne sredine i organizma, na žalost, još uvijek zahtjeva prilagođavanje organizma sredini, njegovu adaptaciju na promene uslova. Ako to izostane dolazi do poremećaja življenja sa krajnjom konsekvencom ugrožavanja života.

Zagađivači životne sredine, u zavisnosti od puteva dospijeća u organizam, dovode do različitih promjena u smislu razmnožavanja i rasta organizma, promjene funkcije pojedinih sistema organa ili samo jednog organa, i na kraju, neadekvatnim izumiranjem. Djelovanje zagađivača može biti toksično, alergijsko, psihosomatsko, mutageno i kancerogeno.

Toksično ili otrovno dejstvo zagađivača je u direktnoj srazmjeri vrste i količine otrova i organizma, njegove veličine i starosti. Otrovi se najčešće unose preko usta, sluzokože i kože. Pojedini otrovi pokazuju, u zavisnosti od svoje prirode, afinitete za pojedine organe i sisteme (nervni, krvni, nadražljivci itd.).

Alergijska provokacija zagađivača životne sredine vezana je za udisanje (plućni alergeni), jelo (alimentarni alergeni) ili dodir (dermatoalergeni), a ispoljava se najčešće kao bronhijalna astma, alergijski bronhitis, alergijska kijavica, koprivnjača, itd.

Mutageno djelovanje zagađivača životne sredine uslovljava genske izmjene, a samim tim i promjene naslednih osobina. Svjetska zdravstvena organizacija je objavila podatak da je oko 20% dječijih bolesti i 15 do 20% smrtnosti djece, vezanih za urođene fizičke, mentalne i psihičke mane, kao posledica genske mutacije, odnosno naslednog oštećenja.

Preobraćanje normalne ćelije u ćeliju raka, izazvane, danas nesumnjivo dokazano, dejstvom zagađivača životne sredine, je poznato kao kancerogeno dejstvo. Preko hiljadu supstanci iz životne sredine, pod određenim uslovima ima kancerogeno dejstvo. Najpoznatiji su policiklični ugljovodonici, aromatični amini, ultravioletni zraci, jonizirajuće zračenje, itd. Šta učiniti?

Ne smijemo dozvoliti da upozorenja vezana za biološko uništenje životne sredine i čovjeka budu tretirana kao pusto izmišljenje opasnosti vezano za čistu fantaziju, a one koji skreću pažnju na to žigošemo i kažnjavamo, ili što je

najgore apsolutno ignorišemo. Moramo zajedničkim stranama, organizovano i javno izboriti spas za čovjeka i sredinu u kojoj živi.

Izvitopereni uticaji pogubnih tehnologija nisu samo biološki agresivni i opasni, oni djeluju uništavajuće i na dušu, dovodeći psihu u stanje iščekivanja nečeg lošeg, što će se neminovno dogoditi danas ili sutra, ili se dogodilo još juče, a da mi toga nismo bili svjesni. Za čovječiju dušu je strašno iscrpljujuće da danima iščekuje užas i neminovnost koja će doći. Sve ovo, uz metode lošeg informisanja i usmjeravanja informacija na pogrešan način, i slabosti u angažovanju društvenopolitičke javnosti, neminovno dovodi do masovne uznemirenosti koja se postepeno završava kolektivnom depresijom, sve dubljom i dubljom usled shvatanja nemogućnosti da se bitno i suštinski bilo šta izmjeni.

Pogrešno bi bilo shvatiti da se angažovanjem i normama za očuvanje životne sredine želi promijeniti društvo: riječ je o tome da ono bude dovoljno odgovorno u mišljenju i neuporedivo odgovornije u djelovanju, spasavajući čovjeka od nesreće i bolesti, omogućujući mu srećan i pravedan život, i što je mnogo važnije dostojanstvenu smrt.

Tvrdimo da je većina ljudi u krugu obdelavanja nakaradnih tehnologija svjesna njihove užasavajuće razornosti na život i sredinu u kojoj život teče, ali nije spremna da to dostojanstveno i pošteno prizna i učini sve u okviru svojih mogućnosti ne bi li spriječila njihovu realizaciju. Međutim, većina od nas vodi dvostruki život, učestvujući u stvarima koje ne smatramo dobrim, ne iskačući iz njih, sa opravdanjem pred sobom – u smislu očuvanja sopstvene radne i druge egzistencije.

U toku prazničnog perioda, na adrese Udruženja građana „OZON“ Nikšić i redakcije „Ekologa“ stigao je veliki broj čestitki, iz zemlje i inostranstva, sa lijepim željama.

Koristimo priliku da zahvalimo svima i da poželimo da 2009-a bude godina u kojoj ćemo zajedno uticati na unapređenje ukupnog stanja životne sredine i konkretnom saradnjom postići visok nivo zajedništva i postati najbolji ambasadori svojih zemalja.

Iskreno vjerujemo u održivost pomenutih ciljeva.

Redakcija

IMPRESSUM

Elekt@onski bilten *Ekolog*

Godina II Broj 12› Januar 2009 ISSN 1800-7031

Osnivač i izdavač:
Udruženje građana „OZON“ Nikšić

Za osnivača i izdavača, glavni i odgovorni urednik:
Aleksandar Perović

Redakcija:
mr Radoš Đurović, Aleksandar Perović

Savjet biltena:
mr Nikola Perović

Kompjuterska priprema:
OZONE team

Tiraž:
Neograničen

Distribucija:
Besplatna, elektronskom poštom

Adresa redakcije:
Ul. Beogradska S6-A
81 400 Nikšić, Crna Gora

Telefon: +382 (0) 67 657 279

E-mail: bilten.ekolog@gmail.com

IZVORI INFORMACIJA

›Šimon A. Đarmati, Dragan S.
Veselinović, Ivan A. Gržetić,
Dragan A. Marković
*ŽIVOTNA SREDINA I NJENA
ZAŠTITA*, Beograd 2006
www.futura.edu.rs

**POŠTUJMO AUTORSKA
PRAVA**

Molimo vas da ne štampate e-bilten „Ekolog“, ukoliko to nije zaista neophodno, i tako podržite kampanju Udruženja građana „OZON“ Nikšić „SAČUVAJMO NAŠE ŠUME“.
Unaprijed hvala.

Redakcija